

Wie komt **wanneer** in aanmerking voor **welke** onderscheiding?

De krijgsmacht kent verschillende dapperheidsonderscheidingen voor militairen die zich moedig hebben gedragen in de strijd. Zeker met de huidige missie in Afghanistan groeit de kans op gevaarlijke situaties en dus ook op aanvragen voor dapperheidsonderscheidingen. Maar wie komt nu wanneer in aanmerking voor welke onderscheiding?

'Napoleon heeft eens gezegd dat soldaten veldslagen winnen, maar dat generaals de eer opstrijken. Gelukkig is er veel veranderd in de loop der tijd. Dat blijkt wel uit het feit dat wij u een onderscheiding mogen uitreiken voor uw moedige optreden in Irak, tijdens de SFIR3-operatie.' Deze mooie woorden sprak minister Henk Kamp tijdens de uitreiking van het Kruis van Verdienste aan de soldaten Ralf Jongbloed en Jeffrey Kloek tijdens de Veteranendag in 2005. De mitrailleur-schutters grepen tijdens een hinderlaag in Irak (zie kader Kruis van Verdienste) zo kordaat in, dat ze werden gedecoreerd met een dapperheids onderscheiding. Het was voor het eerst sinds Nieuw-Guinea dat militairen van de Landmacht weer een dapperheids onderscheiding ontvingen.

'Op zich niet verwonderlijk', verklaart brigadegeneraal Marcel van den Broek, Chef-staf Staf Clas, die namens de KL lid is van de Commissie Dapperheids onderscheidingen.* Deze in 1999 in ere herstelde commissie, beoordeelt de voordrachten voor een dapperheids onderscheiding. 'Defensie is al weer vanaf begin jaren negen-

tig continu actief in vredesmissies van diverse aard. Het aantal situaties met troops in contact (TIC) is in Afghanistan hoger dan eerder in Irak terwijl er in Bosnië de laatste jaren geen TIC's meer hebben plaatsgevonden.'

Bijzondere daad

Om voor een dapperheids onderscheiding in aanmerking te komen moet worden voldaan aan verschillende criteria. Er moet sprake zijn van: een gewapend conflict, een bijzondere daad, beleidsvol optreden en moed. Van den Broek: 'Onder bijzondere daad verstaan we dat de persoon die voorgedragen wordt voor een onderscheiding, meer heeft gedaan dan je van hem in zijn functie mag verwachten in die situatie. In een hinderlaag terecht komen, is "an sich" geen reden voor een dapperheids onderscheiding. Elke militair kent zijn "skills en drills" en is getraind om op de juiste manier te handelen in zo'n situatie. Het kan zijn dat iemand zijn taken bewust anders uitvoert, omdat de situatie daar naar zijn inschatting om vraagt. Het moet daarbij een bewuste keuze zijn van de betrokkene om van de "skills and drills" af te wijken of extra risico

te lopen om anderen de gelegenheid te geven in veiligheid te komen. Je zou dit zelfopoffering kunnen noemen.'

Een goed voorbeeld hierbij is de handeling van de soldaten Jongbloed en Kloek tijdens hun missie in Irak. Toen hun eenheid bij het inrichten van een "Vehicle Checkpoint" in een massale vijandelijke aanval terechtkwam, beantwoorde het duo dit direct met vuur terwijl ze zelf in een onbeschermd positie stonden en bleven staan. Door deze actie, met gevaar voor eigen leven, boden zij de eenheid de gelegenheid een vuurpositie in te nemen waardoor de aanval uiteindelijk werd afgeslagen.

Rang en functie zijn geen criteria bij de toekenning van een dapperheids onderscheiding, benadrukt generaal Van den Broek: 'maar je mag van een onderofficier of officier wel eerder initiatief verwachten dan van een soldaat. We gaan er vanuit dat een kaderlid ook in een crisissituatie de leiding neemt en zijn manschappen aanstuurt. Maar dat betekent niet dat een onderofficier of officier minder kans maakt op een onderscheiding.'

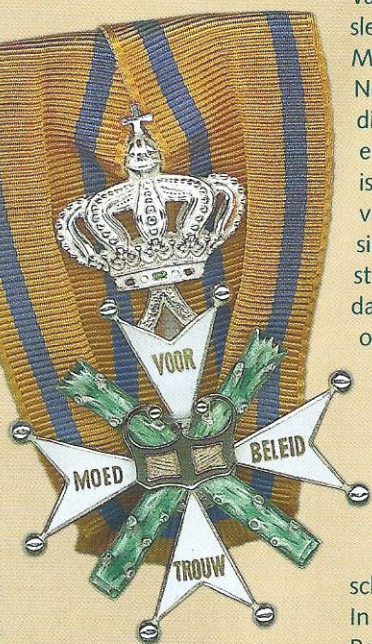
Militaire Willems-Orde

Van 1815 tot mei 1940 kende ons land slechts één dapperheids onderscheiding, de Militaire Willems-Orde. Dit is de hoogste Nederlandse dapperheids onderscheiding, die voorrang heeft boven alle ridderorden en andere onderscheidingen. De orde is een beloning voor militairen in dienst van het Koninkrijk der Nederlanden (en sinds 1940 ook burgers), die zich in de strijd door het bedrijven van uitstekende daden van moed, beleid én trouw hebben onderscheiden. Bij de Militaire Willems-Orde is trouw één van de nadrukkelijke vereisten. De Militaire Willems-Orde kent vier gradaties: Ridders der eerste klasse of Grootkruisen, Ridders der tweede klasse of Commandeurs, Ridders der derde klasse en Ridders der vierde klasse. Tot 1955 werd de onderscheiding ruim zesduizend keer uitgereikt. In 2006 ontving de Poolse 1e Zelfstandige Parachutistenbrigade de Militaire Willems-Orde (zie kader).

Militaire Willems-Orde

1e zelfstandige Poolse Parachutistenbrigade

Koningin Beatrix reikte op woensdag 31 mei 2006 op het Binnenhof in Den Haag de Militaire Willems-Orde (vierde klasse) uit aan de 1ste Zelfstandige Poolse Parachutistenbrigade. Dat deed zij als beloning voor de inzet tijdens de operatie Market Garden in september 1944, de grote geallieerde luchtlandingsoperatie bij Arnhem. De brigade van Stanislaw Sosabowski werd in september 1944 ingezet toen bleek dat de Britten op veel weerstand stuitten. Sosabowski had eerder aangegeven geen heil te zien in de operatie en hij kreeg helaas gelijk. De Polen leden bij Arnhem zeer zware verliezen. Desondanks lukte het de Polen toch nog om duizenden gevluchte Britten te redden en de Rijn over te zetten. Tijdens het unieke evenement werd de zogeheten cravate van de Orde aan het vaandel van de Poolse 6 Air Assault Brigade, die de tradities van de 1ste Zelfstandige Poolse Parachutistenbrigade heeft overgenomen, bevestigd. Generaal-majoor Stanislaw Sosabowski, die de eenheid leidde, ontving postuum de Bronzen Leeuw. De uitreiking van deze dapperheids onderscheidingen betekende eerherstel voor de prestaties van de Poolse eenheid en haar commandant.

Bronzen Kruis

In juni 1940, een maand na de Duitse inval, stelde de Nederlandse regering in Londen het Bronzen Kruis in; een onderscheiding voor moedig of beleidvol optreden tegenover de vijand. Ook voor burgers en buitenlanders. Sinds 1940 hebben 3497 personen het Bronzen Kruis ontvangen.

Dirk A. Vonk, korporaal van de mariniers algemeen

De toenmalige marinier der eerste klasse Dirk Vonk heeft zich op 4 mei 1993 als VN-militair in Cambodja onderscheiden door moedig en beleidvol optreden tegenover de vijand, na op de route tussen Phum Ku en Phum Ampil in een hinderlaag terecht te zijn gekomen, waarbij zijn voertuig werd beschoten. In het bijzonder heeft hij zich onderscheiden door -hoewel zelf gewond- op zeer voortvarende en koelbloedige wijze zijn zwaarbeschadigde Landrover en gewonde collega-mariniers uit de gevarezone te brengen. Vervolgens heeft hij door moedig optreden in voor hem vijandelijk gebied met gebruikmaking van zijn mitrailleur een voertuig, behorende tot een van de bij het conflict betrokken militaire facties, tot stoppen gedwongen en gebruikt voor de evacuatie van gewonde collega's en hemzelf. Zijn moedig en beleidvol optreden heeft zonder meer toe bijgedragen dat de leden van zijn team de hinderlaag hebben overleefd.

Moed

Een ander belangrijk criterium voor toekenning is "moed". Maar wat is moed? 'Dat is lastig om te bepalen', beaamt de generaal. 'Het gaat erom of je bewust risico loopt bij de actie die je doet; gevaar loopt voor je leven om anderen de gelegenheid te geven zich in veiligheid te brengen. Er moet dus daadwerkelijk een confrontatie of een gevechtscontact zijn geweest. Ik heb een geweldig respect voor al die militairen die hun werk doen terwijl daar toch duidelijk risico's aan zijn verbonden zoals patrouilles in Afghanistan, dat getuigt ook van moed maar ook van vertrouwen in eigen professionaliteit. Maar dat is gerelateerd aan je werk: het hoort bij het militair zijn. De commissie bepaalt dan ook niet wie wel of niet moedig is, maar of de daad van de voorgedragen militair in aanmerking komt voor een dapperheidsonderscheiding.'

In de praktijk kan iedereen iemand voordragen voor een dapperheidsonderscheiding. Dus niet alleen commandanten, maar ook soldaten en korporaals. Op intranet is een formulier te vinden waarmee de voordracht kan worden ingediend**. 'Van belang is dat de gebeurtenis goed omschreven wordt, het liefst met een situatieschets en beschrijving van het tijdsverloop en mogelijk met een getuigenverklaring erbij. Verder moet goed beargumenteerd zijn waarom de actie van die persoon zo bijzonder was, welk risico hij of zij daarbij liep en wat het effect was van deze daad. Toevoeging van het "After Action Report", dat opgesteld wordt door de commandant van de

operatie, is ook echt aan te raden." De voordracht gaat vervolgens via de hiërarchieke lijn "naar boven". 'Bewust, zodat niemand vergeten wordt', legt de generaal uit. 'Een directe commandant kan constateren dat misschien nog meer mensen, die bij de gevechtshandeling of confrontatie betrokken waren, mogelijk in aanmerking kunnen komen voor een onderscheiding. Bovendien kan de commandant nog aanvullende informatie toevoegen over de actie en dit plaatsen in het grotere geheel.'

Een voordracht voor een militair van de Koninklijke Landmacht komt uiteindelijk terecht bij Commandant Landstrijdkrachten, luitenant-generaal Peter van Uhm. Brigadegeneraal Van den Broek: 'Een informele CLAS-commissie bestaande uit onderofficieren, officieren en burgers adviseert hem over de voordracht.'

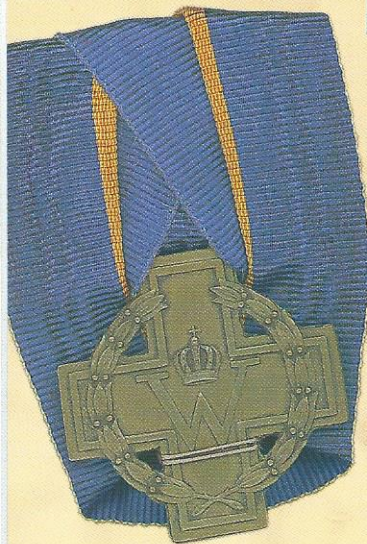
Van Uhm biedt het verzoek met zijn appreciatie vervolgens aan aan de Commandant der Strijdkrachten. Deze laat de Commissie Dapperheidsonderscheidingen een advies opstellen over de voordracht voor de minister. De minister is uiteindelijk degene die het besluit neemt of er een voordracht naar de koningin gaat om een dapperheidsonderscheiding toe te kennen. 'De tussenliggende niveaus kunnen de aanvraag niet tegenhouden. Ze mogen wel een advies toevoegen. Een voordracht zal dus altijd worden besproken door de Commissie Dapperheidsonderscheidingen.'

'Hoe groter het belang, hoe
hoger het voorstel
voor de onderscheiding'

* Brigadegeneraal Marcel van den Broek is inmiddels opgevolgd door brigadegeneraal Theo Vleugels als lid van de Commissie Dapperheidsonderscheidingen namens de Landmacht.

** Formulier 'Voordracht voor onderscheiding' is te downloaden via intranet: http://intranet.mindef.nl/images/formulier%20reddingsmedaille_tcm4-109283.doc

Kruis van Verdienste

Kort daarna, in februari 1941, werd het Kruis van Verdienste, ingesteld voor moedig en beleidvol optreden in verband met vijandelijke actie. Direct contact met de vijand is voor dit Kruis geen vereiste. De onderscheiding is 2088 keer uitgereikt.

Ralf Jongbloed en Jeffrey Kloek, soldaten der eerste klasse, 42 Pantserinfanteriebataljon

De toenmalige soldaten der eerste klasse Ralf Jongbloed en Jeffrey Kloek maakten deel uit van Stabilisation Force Iraq 3 (SFIR3), 42 Pantserinfanteriebataljon regiment Limburgse Jagers. De mitrailleursschutters Jongbloed en Kloek hebben zich in verband met vijandelijke actie door moedig en beleidvol optreden onderscheiden en daarmee het belang van het Koninkrijk gediend op 17 mei 2004 in de provincie Al Muthanna. Dit gebeurde tijdens het inrichten van een Vehicle Checkpoint op de route Jackson door een door de vijand massaal uitgevoerde vuuroverval direct met vuur te beantwoorden. Tijdens dit incident lagen beide soldaten voortdurend zelf onder vuur en stonden zij in een onbeschermd positie. Door deze onder moeilijke omstandigheden uitgevoerde actie, met gevaar voor eigen leven, boden zij hun eenheid de gelegenheid om hun vuurpositie in te nemen om het massale vuur te kunnen beantwoorden waardoor de vijandelijke actie werd afgeslagen en de vijand zich terugtrok. Het duo kreeg de onderscheiding opgespeld door prins Willem-Alexander tijdens de Nederlandse Veteranendag in 2005.

Mensenwerk

In deze commissie, voorgezeten door de Directeur Operatiën van de Defensiestaf, is elk krijgsmachtdeel vertegenwoordigd. Verder maken een lid van de Traditiecommissie Krijgsmacht en een vertegenwoordiger van het Kapittel der Militaire Willems-Orde deel uit van de commissie. De Sectie Onderscheidingen verzorgt het secretariaat. Om welke onderscheiding het gaat, bespreekt de commissie pas nadat is besloten of de voordracht wel of niet in aanmerking komt voor een dapperheidsonderscheiding. 'Rang en functie doen er niet toe. Er is geen computerprogramma om te bepalen of een Kruis van Verdienste of Bronzen Kruis wordt toegekend. Het blijft mensenwerk gebaseerd op de aangedragen informatie en de discussie in de commissie. De omstandigheden waarin de gebeurtenis zich heeft afgespeeld bepalen het advies voor de onderscheiding. Hoe groter het belang, hoe hoger het voorstel voor de onderscheiding.'

Het advies van de commissie gaat met de voordracht naar de minister van Defensie. Als deze het advies overneemt, wordt op basis van het advies en de overwegingen een voordracht opgesteld voor de koningin. De toekenning is pas een feit als zij dit per Koninklijk besluit heeft bekrachtigd.

De betrokkene die voor een onderscheiding is voorgedragen, wordt hierover niet ingelicht. 'Dat moet ook niet. Het kan verwachtingen wekken die mogelijk niet worden waargemaakt, het is zoals ik al zei geen computerprogramma waarmee je een en ander kunt bepalen. De aanvrager wordt ook pas telefonisch ingelicht als Hare Majesteit heeft ingestemd of als de Minister heeft besloten dat de voordracht niet in aanmerking komt voor een dapperheidsonderscheiding.' De soldaten Jongbloed en Kloek kregen pas op de ochtend van 17 mei 2005 te horen dat ze naar Den Haag zouden gaan waar de Nederlandse Veteranendag plaatsvond. Kloek, die op oefening was in België, wist niet wat hem te wachten stond. 'Ik dacht eerst nog dat ik misschien een oude veteraan moest begeleiden op het Veteranendefilé.'

'Er is geen computerprogramma om te bepalen of een Kruis van Verdienste of Bronzen Kruis wordt toegekend'

NB: HET KAPITTEL DER MILITAIRE WILLEMS-ORDE ADVISEERT DE MINISTER VAN DEFENSIE BIJ VOORDRACHT EN/OF TOEKENNING VAN DE MILITAIRE WILLEMS-ORDE. VOORDRACHTEN VOOR DE DRIE ANDERE ONDERSCHIEDINGEN WORDEN BEOORDEELD DOOR DE COMMISSIE DAPPERHEIDSONDERSCHIEDINGEN WAARIN ELK KRIJGSMACHTDEEL IS VERTEGENWOORDIGD. DE ONDERSCHIEDINGEN WORDEN TOEGEKEND BIJ KONINKLIJK BESLUIT.

Tussen herinneringsmedaille en dapperheidsonderscheiding

Er is een leemte tussen de herinneringsmedaille en de dapperheidsonderscheidingen.

Een herinneringsmedaille krijgt elke militair die gedurende een bepaalde tijd aan een operatie heeft deelgenomen, ongeacht de risico's van zijn of haar missie. Een dapperheidsonderscheiding wordt, terecht, alleen uitgereikt als er sprake is van bijzonder moedige of dappere daden.

Op dit moment overleggen de Defensiestaf en de Operationele Commando's, waaronder het CLAS, over het eventu-

eel invoeren van een insigne dat "gelopen risico's" tijdens operationele inzet in combinatie met adequaat handelen zichtbaar maakt. Het gaat hierbij dan om een "blijk van herkenning en erkenning" voor die militairen die in bepaalde moeilijke omstandigheden hebben verkeerd.

Andere landen kennen vergelijkbare insignes. De VS heeft bijvoorbeeld de Combat Action Badge.

Of en wanneer een dergelijk insigne ingevoerd zal gaan worden, is op dit moment nog niet duidelijk.

Bronzen Leeuw

In maart 1944 werd de Bronzen Leeuw ingesteld, ter "opwaardering" van het Bronzen Kruis met "Eervolle Vermelding" die bij de onderscheiding kon worden uitgereikt. Personen die zich onderscheiden in de strijd tegenover de vijand door bijzonder moedige en beleidvolle daden komen in aanmerking voor deze dapperheidsonderscheiding, die in rangorde direct na de Militaire Willems-Orde komt. Ook Nederlandse burgers en buitenlanders komen in aanmerking. 1210 personen hebben sinds 1944 de Bronzen Leeuw ontvangen.

S.F. Sosabowski, generaal-majoor van de 1e zelfstandige Poolse Parachutistenbrigade

Generaal-majoor Sosabowski heeft zich met bijzonder moedige en beleidvolle daden in de strijd tegenover de vijand onderscheiden door als commandant van de 1e zelfstandige Poolse Parachutistenbrigade gedurende de periode van 17 tot 26 september 1944 rond Arnhem, uit te munten waardoor hij eenieder, die onder hem diende, inspireerde. Door zijn onverschrokkenheid en vastberaden houding in de strijd tegen de vijand was zijn doortastend optreden op kritieke momenten van groot belang voor de vasthoudendheid waarmee zijn eenheid heeft volhard in de uitvoering van de haar opgedragen taken. De zonen van Sosabowski namen de onderscheiding in ontvangst namens hun inmiddels overleden vader.

'Ik heb daarna vijf sigaretten achter elkaar opgestoken, terwijl ik niet eens rook'

Sergeant Abram Beekman werd 16 februari op landgoed Bronbeek in Arnhem, samen met vier anderen, onderscheiden met een Kruis van Verdienste. 'Ik ben er trots op, maar we hebben het met z'n allen gedaan.'

'Ik besef nu beter dat je als mens flink kwetsbaar bent', vertelt sergeant Abram Beekman op de bank in zijn woonkamer. Zijn vrouw Poulina heeft net de oudste dochter in bed gelegd en zit met de jongste op schoot. Uit een klein portemonneetje aan zijn sleutelhanger haalt Beekman drie kogels van een Kalashnikov. 'Deze heb ik uit mijn scherfvest gepeuterd. De ander was ingeslagen in de oliepomp van ons voertuig en de derde komt uit de bodemplaat, van onder de kevlar mat.' Op zijn borst is een duidelijk litteken gezien. 'Van de druk of de hitte

van de kogel', vertelt de luchtmobieler rustig. 'De artsen zijn er niet helemaal uit.'

Kogelmantel

'Het was op vrijdag 18 augustus, zo rond het middaguur.' Beekman weet de dag precies voor de geest te halen. Hij is met een groep via Taliban Bridge op weg naar Cemetery Hill, ten noorden van Deh Rawod. Daar zal de groep een patrouillebasis inrichten om daarna te voet verder te gaan naar Shingowlah voor een routeverkenning. Zover komt het niet. Bij een S-

bocht moeten de MB van de sergeant en de daarachter rijdende Patria vol in de remmen. Vier motoren met rijders komen tegemoet gereden. De voorste motorrijder schrikt en komt met zijn rijder ten val. Het lijkt op een ongeluk, maar de motorrijders duiken direct het zijterrein in en openen het vuur. 'Er was verwarring', herinnert Beekman zich. 'Ik dacht eerst aan een ongeval, maar vervolgens was er veel herrie. Toen kreeg ik een klap. Ik dacht dat ik tegen de MAG gestoten was. Op m'n gezicht zat bloed en mijn borst tintelde. Er zat een gat in mijn

schervest.' Beekman is verwond door de koperdeeltjes van de kogelmantel (AK47) die zich in zijn gezicht, armen en benen hebben geboord. Twee minuten lang vuren de vijf groepsleden op de belagers met alles wat ze hebben, Minimi, MAG en Diemaco, om vuuroverwicht te houden en te kunnen afbreken. Door verwarring en opwaaiend stof verslechtert het zicht en bij het achteruitrijden komt de MB vast te zitten in de S-bocht. Terwijl het gevecht doorgaat, stapt sergeant Beekman uit om het voertuig te kunnen gidsen. 'Mijn onderbewustzijn vertelde me dat ik dat moest doen. Soms doe je iets wat je niet zou verwachten. Bang was ik eigenlijk niet. Het enige wat ik dacht was: "we moeten hier weg." Van te voren, tijdens de opleiding, heb ik veel nagedacht over hoe ik in zo'n soort situatie zou handelen. Maar op het moment doe je wat je gevoel je ingeeft. Het verbaast me hoe ik gereageerd heb.'

'De motorrijders duiken direct het zijterrein in en openen het vuur'

Euforisch

Beekman geeft de chauffeur aanwijzingen om het voertuig te keren. De Schutter Lange Afstand, die voor de gelegenheid aan de groep is toegevoegd, geeft hem hierbij rugdekking. In een opening in een muur ziet hij een tegenstander zijn wapen aanleggen. De SLA aarzelt niet en schakelt de man uit. Beekman blijft gidsen tot de MB en Patria gekeerd zijn en het gevecht afgebroken kan worden. Onderweg naar het rendez-vouspunt wordt gestopt om stoom af te blazen. Bij Taliban Bridge gaat het peloton in een rondom. 'Ik heb toen vijf sigaretten opgestoken, terwijl ik niet eens rook. Het was een euforisch moment. De adrenaline pompte nog door m'n aderen. Iedereen klopte elkaar op de schouders. Gelukkig, we zijn er nog.'

Teletekst

Bij terugkeer op het kamp belt Beekman zijn vrouw Poulina. 'Ik moest haar stem horen. Dat wilde ik heel graag. Maar ik had aanvankelijk besloten haar niets van de TIC en mijn verwondingen te vertellen. Omdat ze hoogzwanger was, wilde ik haar niet onnodig verontrusten.' Via een omweg wordt Poulina toch op de hoogte gebracht. 'Er ging toen veel door me heen', zegt ze met haar jongste op schoot. 'Ik bleef met de angst zitten. Wat als die kogel hem nu een paar centimeter meer naar boven had geraakt?'

Na een herstelperiode van vier dagen nam Beekman alweer deel aan routeverkenningen. 'De eerste keer buiten de poort was spannend. Ik merkte dat ik direct gefocust was wanneer ik een motor zag of hoorde rijden. De rest van de groep heeft dat sindsdien ook.' Na het incident mag Beekman voor verlof naar Nederland. In die periode werd zijn tweede kind geboren. 'De geboorte was een bijzonder mooie tijd natuurlijk. Maar daarna was ik enorm gefocust op nieuws uit Afghanistan. Ik checkte continu het journaal, teletekst en internet om te zien of er nieuwtjes waren.' Na overleg met vrouw Poulina en met toestemming van de verschillende diensten, keert Beekman na vijf weken terug naar Uruzgan. 'Poulina zei dat ik niet met mijn gedachten bij thuis was. Ik wilde m'n uitzending volbrengen. Bovendien leek het me goed voor de verwerking van wat er gebeurd was. Ik voelde me machteloos terwijl m'n maten in Uruzgan zaten. Het heeft me goed gedaan om de missie af te kunnen ronden.'

Vuur

Samen met vier anderen (zie kader) ontving hij vrijdag 16 februari op landgoed Bronbeek, uit handen van minister Kamp, het Kruis van Verdienste voor zijn dappere optreden. Ook kreeg hij het Draaginsigne Gewonden opgespeld. 'Ik wist dat ik die zou krijgen. Het Kruis van Verdienste was een verrassing. De uitreiking was heel bijzonder. Al die troepen en de aanwezigheid van veteranen die het Kruis van Verdienste in de Tweede Wereldoorlog hebben gekregen. Het bijzijn van C-LAS, luitenant-generaal Van Uhm, en de CDS, generaal Dick Berlijn, maakten het nog specialer.' Beekman is trots op zijn onderscheiding. 'Maar ik heb het niet alleen gedaan. Ook de anderen van de groep die bij het incident waren goed gereageerd. Bijvoorbeeld de Minimi-schutter en de MAG-schutter die het vuur van elkaar overnamen. Iedereen heeft zijn taak goed uitgevoerd.'

'Iedereen klopte elkaar op de schouders. Gelukkig, we zijn er nog'

